

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1892. Första Kammaren. N:o 37.

Onsdagen den 11 maj, f. m.

Kammaren sammanträdde kl. 11 f. m.

Justerades protokollen för den 4 i denna månad.

Anmälles och bordlades statsutskottets utlåtanden och memorial:

n:o 6 a, i anledning dels af Kongl. Maj:ts i statsverkspropositionen under femte hufvudtiteln gjorda framställningar angående anslagen till lindring i rustnings- och roteringsbesvären samt till sjöbeväringens vapenöfningar, dels ock af Kongl. Maj:ts särskilda proposition angående förhöjning i sistnämnda anslag;

n:o 73, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut i åtskilliga frågor rörande anslagen under riksstatens åttonde hufvudtitel; och

n:o 74, i anledning af Kongl. Maj:ts proposition angående beredande af ålderdomsunderstöd åt lärare och lärarinnor vid småskolor och mindre folkskolor, äfvensom icke ordinarie lärare och lärarinnor vid folkskolor; samt

bevillningsutskottets memorial n:o 12, i anledning af kamrarnes skiljaktiga beslut rörande åtskilliga punkter af utskottets betänkande n:o 9, angående tullbevillningen.

Anställes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 61, punkten 1, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts framställning, höjer anslaget till indelta arméns och Vermlands fältjägarecorps' vapenöfningar, nu 1,322,300 kronor, med 177,700 kronor till 1,500,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, enligt utskottets hemställan, beslutit höja anslaget till indelta arméns och Vermlands fältjägarecorps' vapenöfningar, 1,322,300 kronor, med 77,700 kronor till 1,400,000 kronor.

Efter voteringsseklarnes öppnande befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—120;

Nej—19.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollutdrag, n:o 278, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 72 ja och 151 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 192 ja och 170 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 61, punkten 2, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts framställning, för beredande af ökade tillgångar till anskaffande af förbrukningsammunition till det nya geväret m. m. höjer anslaget till försvarsverket till lands i allmänhet eller arméförvaltningens departement med 200,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, enligt utskottets hemställan, beslutit att, för beredande af ökade tillgångar till anskaffande af förbrukningsammunition till det nya geväret m. m., höja anslaget till försvarsverket till lands i allmänhet eller arméförvaltningens departement med 100,000 kronor.

Efter voteringsedlarnes öppnande befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—117;
Nej—21.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 279, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 58 ja och 165 nej, samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 175 ja och 186 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nejpositionen.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 61, punkten 3, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen, enligt Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, med godkännande af förslaget, att sammanlagda inqvarterings- och servisersättningen till underofficerare med vederlikar, som för närvarande äro berättigade till dylik ersättning, må, utan ändring af servisersättningens nuvarande belopp, bestämmas att från och med innevarande års början utgå till underofficerare med vederlikar vid i Stockholm förlagda, ej till Stockholms garnison hörande regementen och corpser med 200 kronor, till dylika tjänstemän vid i Göteborg garnisonerade regementen och corpser med 190 kronor 50 öre och till öfriga till inqvarteringsersättning berättigade underofficerare och vederlikar med 96 kronor, höjer anslaget till inqvarteringskostnader, nu 113,000 kronor, med 20,000 kronor till 133,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, enligt utskottets hemställan, beslutit, att, med godkännande af förslaget, att sammanlagda inqvarterings- och

servisersättningen till underofficerare med vederlikar, som för närvarande äro berättigade till dylik ersättning, må, utan ändring i servisersättningens nuvarande belopp, bestämmas att från och med innevarande års början utgå till underofficerare med vederlikar vid i Göteborg garnisonerade regementen och corpser med 140 kronor och till öfriga utom Stockholm och Göteborg förlagda, till inqvarteringsersättning berättigade underofficerare och vederlikar med 70 kronor, för år 1893 höja anslaget till inqvarteringskostnader, nu 113,000 kronor, med 10,000 kronor till 123,000 kronor.

Efter voteringssedlarnes öppnande befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—117;

Nej—22.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerat och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 280, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 90 ja och 133 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 207 ja och 155 nej; hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 61, punkten 4, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, för fortsättande af befästningsarbetena vid Karlsborgs hufvudfästning och på Vaberget äfvensom till anskaffning af pansarlavetter till de för befästningarna å sistnämnda plats erforderliga kanoner på extra stat för år 1893 anvisar 200,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, enligt utskottets hemställan, till fortsättande af befästningsarbetena vid Karlsborgs hufvudfästning och å Vaberget, på extra stat för år 1893 anvisat ett belopp af 150,000 kronor.

Efter voteringsseklarnes öppnande befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—123;
Nej—16.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 281, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallet med 126 ja och 97 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 249 ja och 113 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med ja-propositionen.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 61, punkten 5, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringsproposition:

Den, som vill, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts framställning, för expropriation af mark och öfriga för uppförande af ett permanent fäste i trakten af Tingstäde å Gotland nödiga förberedande arbeten på extra stat för år 1893 beviljar ett belopp af 100,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har, enligt utskottets hemställan, Kongl. Maj:ts förvarande framställning icke af Riksdagen bifallits.

Efter voteringsseklarnes öppnande befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—83;
Nej—53.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justerad och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 282, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 69 ja och 155 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 152 ja och 208 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Anställdes jemlikt 65 § riksdagsordningen omröstning öfver följande af statsutskottet i dess memorial n:o 61, punkten 6, föreslagna och af båda kamrarne godkända voteringspropositionen:

Den, som vill, att Riksdagen, med bifall till Kongl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning, till fortsättande af generalstabens topografiska arbeten på extra stat för år 1893 anvisar ett belopp af 90,000 kronor, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har Riksdagen, enligt utskottets hemställan, till fortsättande af generalstabens topografiska arbeten på extra stat för år 1893 anvisat ett belopp af 75,000 kronor.

Efter voteringssedlarnes öppnande befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—103:

Nej—34.

Sedan protokoll öfver omröstningen blifvit uppsatt, justeradt och afsändt till Andra Kammaren, ankom derifrån ett protokollsutdrag, n:o 283, som upplästes och hvaraf inhemtades, att omröstningen derstädes utfallit med 52 ja och 171 nej samt att båda kamrarnes sammanräknade röster befunnits utgöra 155 ja och 205 nej, hvadan beslut i frågan blifvit af Riksdagen fattadt i öfverensstämmelse med nej-propositionen.

Föredrogs och hänvisades till statsutskottet herr *Widmarks* under gårdagen bordlagda motion, n:o 37, angående pension åt kronolänsman-
nen O. A. Gawells enka och barn.

Föredrogs, men bordlades å nyo på flere ledamöters begäran lag-
utskottets nästlidne dag bordlagda utlåtande n:o 51.

Vid förnyad föredragning af bankoutskottets den 9 och 10 i denna månad bordlagda memorial n:o 17, angående ny aflöningsstat för tjänstemän och vaktmästare vid Tumba bruk, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Föredrogs å nyo och företogs punktvis till afgörande bankoutskottets den 9 och 10 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 18, i fråga om ändringar i gällande reglemente för riksbanken, äfvensom i aflöningsstaten för samma bank.

1—3 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

4 punkten.

Lades till handlingarna.

5—15 punkterna.

Hvad utskottet hemställt bifölls.

Herr talmannen tillkännagaf, att anslag utfärdats till sammanträdet fortsättande kl. 7 e. m.

Vid förnyad föredragning af bevillningsutskottets den 7 och 9 i denna månad bordlagda betänkande n:o 11, i anledning af väckt motion om nedsättning i portot för lokalbrefkort, biföll kammaren hvad utskottet i betänkandet hemställt.

Föredrogs å nyo Första Kammarens tillfälliga utskotts den 6 och 7 innevarande maj bordlagda utlåtande n:o 12, i anledning af väckt motion om skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning rörande större bolags förvärf af jordegendomar i vissa delar af landet m. m. Om större bolags förvärf af jordegendomar i vissa delar af landet m. m.

Herr Berg, Lars. Herr talman! Jag har ansett mig pligtig att till föreliggande betänkande vidfoga en reservation, på den grund,

Om större bo-
lags förvärf af
jordegendomar
i vissa delar af
landet m. m.

(Forts.)

att motionen, som redan blifvit af Andra Kammaren bifallen, berör en fråga, som är af synnerlig vikt för Norrland, nemligen den på senare tider timade stora förändringen och omflyttningen af eganderätten till en stor del af den norrländska jorden, och emedan jag anser, att denna fråga kräfvat att allvarligt beaktas och närmare utredas. Dessa förändringar i eganderätten till jorden hafva framkallat undantagsförhållanden, som sakna motstycke i det öfriga riket och som måhända äro en del af Eder, mine herrar, obekanta, hvarför jag tillåter mig erinra, att de framkallats deraf, att storartade inköp af skogar och jorddomäner under de sista 30 å 40 åren pågått för några få enskilda firmors och bolags räkning, hvarigenom jordbruket och odlingen på dessa områden i allmänhet afstannat och den fasta jordegande befolkningen minskats. Ännu fortgå dagligen och stundligen dessa omfattande jordförvärf för några fås räkning särskildt i de norrländska skogstrakterna — hvilka såsom I, mine herrar, känna omfatta den hufvudsakliga delen af Norrland — med undantag dels att ett bälte vid kusten om fyra å fem mils bredd, der duglig skog icke egentligen finnes eller är föremål för spekulation och hvarest odlingen är utvecklad, och dels af fjellskogarne, hvilka dock i Jemtland och Herjedalen jemväl kommit i enskildes ego samt blifvit föremål för spekulation och afverkning. Inom Norrbottens län hafva skogsköpen haft mindre omfattning än i det öfriga Norrland, i följd af der pågående afvittring. Förhållandena antyda emellertid, att dessa köp skola jemväl för framtiden öfver allt fortgå i oförminskad omfattning. Och om så sker, är naturligt, att en stor, kanske hela denna del af dessa norrländska trakter kommer att öfvergå på få händer, att den sjelfegande allmogeklassen försvinner och efterträdes af arrendatorer, åbor eller underlydande med ännu osäkrare ställning. Likaså måste häraf blifva en följd — hvilken enligt min mening är den menligaste — att odlingen och framåtskridandet i jordbruket alldeles afstanna. Gifvet är, att en egare, som köpt jorden för skogsbruk eller exportintresse, icke har vilja, utan till och med ofta förlust och skada att bedrifva jordbruk. Och en följd af en sådan ändring i eganderättsförhållandena måste, om den fortgår, medföra att odlingen upphör, att de stora odlingsbara vidderna få ligga obegagnade, obefolkade och i ödesimal. Exempel och bevis på dessa förhållanden finnas redan i alla län, men särskildt i ett par, nemligen *Herjedalen*, som redan, man kan säga i sin helhet, med obetydligt undantag öfvergått i några fås händer, antingen under full eganderätt eller med långvarig nyttjanderätt genom arrendekontrakt till skogen, samt *Vesterbottens län*, der ungefär halfva lappmarken kommit i några, egentligen ett par, egares händer och den öfriga delen af sagda lappmark är på lång arrendetid förvärfvad.

Det är således eu, såvidt jag förstår, allvarlig fråga, som föreligger. Och hvarje vän af jordbrukets framåtskridande synes böra vara betänkt på medel mot de angifna missförhållandenas följder.

Att bondeståndet försvinner och efterträdes af arrendatorer, är en företeelse, som särskildt i detta århundrade framträdt i de flesta länder. Många hafva orsakerna härtill varit. Men såvidt jag kunnat utröna, är det hufvudsakligen två orsaker, som dertill bidragit, nemligen antingen *mycket höga* eller ock *mycket låga* jordvärden. I vissa rika länder, såsom t. ex. England, har jordvärdet stigit så, att jordegaren har mycket större inkomst, om han säljer jorden, än om han fortsätter att bedrifva jordbruk. Köparen åter i dessa länder köper jorden såsom ett annat lyxföremål utan afseende på ränta eller afkomst eller med mycket ringa hänsyn härtill. Han köper för nöjet eller det stora anseende eller andra förmåner, som innehafvet af jord förlänar. Hos oss i Norrland är, så vidt jag känner förhållandet, motsatt. Jorden står här i lågt värde. Det är helt naturligt, att i dessa trakter, der inegorna äro inskränkta och ligga under ett kargt och hårdt klimat, der byggnaderna äro enkla och jordens afdikning ringa, hvad som hör till sjelfva jordbruket är af lågt värde, så lågt, att det icke i minsta mån hindrar hela hemmanets förvärf uteslutande såsom skogsegendom. Dessa skogsegendomars värden hafva för öfrigt de nuvarande egarne icke sjelfva kunnat på lämpligt sätt tillgodogöra sig. I sin fattigdom, i saknad af kapital hafva de icke medel att verkställa nödig upprensning af flottlederna. De sakna ofta medel till de stora afverkningskostnaderna och öfriga förlag. Och för att kunna tillgodogöra sig skogsegendomen hafva de således i allmänhet icke annan råd än att afhända sig eganderätten till hela sin egendom, hvartill frestelsen snart blifver dem öfvermäktig.

I vårt granland Norge har ett bättre förhållande kunnat bibehålla sig, därför att der ingrep staten ganska tidigt genom rika anslag till flottledernas upprensning. De norska bönderna hafva i ganska stor omfattning sina skogsegendomar i behåll och de sälja sitt virke levererad på flott vatten på de beqvämaste ställena i vattendragen. Ett sådant förhållande skulle enligt min mening vara det önskligaste. Men här i landet hafva vi icke ansett oss böra understödja ifrågavarande näring så kraftigt. Och de små försök, som äfven här i berörda rigtning gjorts, hafva kommit för sent.

Emellertid är tillståndet sådant, som jag nu försökt att beskrifva det. Och jag föreställer mig, att det tillhör statsmagtarna att söka utfinna några hjälpmedel emot det onda. Innan emellertid sådana kunna angifvas, fordras en utredning om detta undantagsförhållandes utveckling och om den utländska lagstiftning, som man möjligen kan hafva att gå efter. Det är nemligen för tidigt, att utan en noggrann statistisk utredning nu kunna säga att det är omöjligt, eller att det icke lönar sig att häremot lagstifta, lika litet som det är möjligt att nu med bestämdt omdöme angifva de hjälpmedel, som kunna användas. Såsom reservant åligger det mig emellertid kanske att antyda, hvad jag anser såsom tänkbara utvägar. Jag vill därför anföra, att möjligen ett ganska verksamt hjälpmedel vore en sådan ändring i

*Om större bo-
lags förvärf af
jordegendomar
i vissa delar af
landet m. m.*

(Forts.)

*Om större bo-
lags förvärf af
jordegendomar
i vissa delar af
landet m. m.*

(Forts.)

skifteslagen, att fränskiljandet af skogen från inegojorden blefve underlättad och förenklad, så att den säljande mindre jordegaren kunde behålla sin inegojord och således fortfara att vara en fast boende själfständig jordegare, ehuru han afhände sig sin skog. Ett förslag i sådan rigtning har framstälts af den s. k. jordbrukslägenhetskommittén. Och jag skulle tro, att detta med åtskilliga förändringar skulle kunna uträtta mycket godt i ifrågavarande hänseende. Men, mine herrar, den hufvudsakliga olägenheten afhjelpes icke härmed, ty större delen af den odlingsbara marken, hvilken är belägen i skogarna, förblifver äfven med angifna hjälpmedel ouppodlad, obefolkad och i sitt urtida ödesmål.

En annan åtgärd skulle möjligen kunna vara att söka i ett upplifvande af den gamla i byggningsabalken förut intagna bestämmelsen, att äfven skattebonde hade skyldighet att väl häfda och vårda inegorna, åtminstone för de nybyggen, som hädanefter upplåtas och mähända äfven för dem, som hädanefter skatteomföras. Likaså och då det är för kapitalets öfvermägt, som den nuvarande jordegande allmogeklassen dukar under, kunde man ju möjligen tänka sig, att det kanske icke vore ur vägen att i någon mån inskränka rättigheten att från hundratal håll samla detta kapital i bolag för att förvärfva jord. Jag vill nu icke precis hålla på en sådan åtgärd, men den är ju tänkbar, likasom tänkbart är, att man genom ändrad bevillningsförordning äfven skulle kunna uträtta något. Må vara, att dessa åtgärder skulle visa sig vanmäktiga, olämpliga — en utredning af frågan erfordras i alla händelser, derför att det förhållande, som eger rum mellan de nuvarande store egarne och deras arrendatorer, icke är sådant, som önskligt vore.

Öfver allt i de länder, der bondeståndet försvunnit, har man ansett och funnit nödigt att med lagstiftningen ingripa, för att ordna förhållandet mellan arrendatorer och jordegare i rigtning att möjliggöra den själfegande och fasta befolkningens ersättande med en arrendatorsbefolkning, som i största möjliga grad egde ekonomisk själfständighet och aktningvärdhet. Jag tror, att endast ur den synpunkten är en utredning i högsta grad nyttig och nödig. Man skulle visserligen kunna invända, att, liksom all lagstiftning om jord och skog, äfven en lagstiftning i angifna ändamål skulle beröra den enskilda eganderätten; men då det är ett statsintresse, det gäller, bör man icke draga sig för att ingripa.

Staten har äfven fortfarande en ganska stor rätt gent emot dessa skogshemman. Att så är, blifver klart, när man tänker huru dessa hemman hafva uppstått. De hafva nemligen genom afvittringen tilldelats enskilde. Med rik och öppen hand har staten utdelat stora och numera dyrbara skogsområden, med vilkor allenast att odlingen bedrefves och underhölles. Visserligen har, sedan dessa hemman blifvit skatteomförda, den juridiska rätten förfallit, men i alla fall kvarstår, att staten genom denna sin generositet att vilja understödja

odlingen har gjort lägenheterna för eftersträfvansvärda för spekulatio- Om större bo-
nen, hvilken satt sig i besittning af dem, men lemnat odlingarne på lags förvärf af
många håll vind för våg. Och i stället för att ett burget hemman jordegendomar
af det upplåtna nybygget skulle uppkomma, som framdeles skulle delas i vissa delar af
dela och bilda stora byar, hvarpå glädjande exempel flerstädes finnas, landet m. m.
så förfelas ändamålet med jordupplåtelsen fullkomligt genom skogshemmansköpen, och staten går förlustig både jorden, skogen och hela
odlingen samt slutligen den sjelfständiga befolkningen. Mot sådant synes det mig, att man har någon rätt att ingripa.

(Forts.)

Då nu Riksdagen förlidet är aflät en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om utredning, huru man skulle kunna bereda egna jordbruk åt en fast, ökad befolkning, synes det mig stå i full öfverensstämmelse dermed, att Riksdagen nu i denna för de norra orterna så ytterst viktiga fråga äfven aflåter en skrifvelse och begär en utredning, huru man må bibehålla och bevara den fasta sjelfegande befolkning, som redan finnes, och huru man, der denna upphört, må ordna förhållandet mellan den lösa arrendatorsklassen och de nya jordegarna. Formuleringen af Andra Kammarens beslut är enligt min uppfattning icke just den bästa, men i Riksdagens sista timme har jag ansett mig omöjligen kunna föreslå någon ändring, och beslutet är i det stora hela rätt oskyldigt, då enligt detsamma endast begäres en utredning af frågan. Jag ber därför att få yrka afslag å utskottets förslag och bifall till reservationen.

Friherre Klinckowström: Jag hade kanske icke bort begära ordet i denna fråga; men då jag tillhör det utskott, som behandlat densamma, och funnit de upplysningar, som inom utskottet lemnats och den diskussion, som der egt rum, vara af den beskaffenhet, att frågan är relativt mycket viktig för Norrlands framtid, så har jag icke tvekat att i reservationen förena mig med den siste värde talaren, som i allo är saksförständig i denna fråga, emedan han sedan åtskilliga år tillbaka är landshöfding i Norrbottens län och således noga känner till de lokala och andra förhållanden, som beröra denna viktiga fråga. Jag delar i allo det yttrande, han nu haft, och hoppas, att kammarens ärade ledamöter egna frågan den uppmärksamhet, som den otvifvelaktigt i så hög grad förtjenar.

Jag vill endast lemna några sifferuppgifter, som jag sammanfört från Andra Kammarens uttalanden i frågan, och som visa att de stora bolag, som bedrifva träförädling i Norrlands samtliga län och i Dalarna, hafva gripit omkring sig och ökat sin egovidd på de enskilda egarnes bekostnad på ett sätt, som synes mig böra ingifva hvar och en stora farhågor. Det är visserligen sant, att man icke kan bedöma frågan med afseende på det mantal, som bolagen förvärfvat, men säkrare äro uppgifterna om taxeringsvärdet. Likväl, som underlåtenheten hos åtskillige landshöfdingembeten att uppgifva mantalet är lika för åren 1880 och 1890, blifver jämförelsen möjlig i båda fallen. Såle-

Om större bolags förvärf af norrländska länen och Kopparbergs län af de inländska aktiebolagen för träförädling förvärfvats 392 mantal med ett taxeringsvärde af 19,890,000 kronor. 1890 hafva i samma sex län af bolagen förvärfvats 950 mantal med ett taxeringsvärde af 49,270,000 kronor. Jemför man de olika talen, finner man, att de stora bolagen sistnämnda år förvärfvat nära tre gånger så mycket mantal och åtminstone två och en half gånger så högt taxeringsvärde som det förstnämnda året.

(Forts.)

Men dessutom tillkommer — och det har icke hvarken af Andra Kammararens tillfälliga utskott, som först behandlade motionen, ej heller af vårt tillfälliga utskott kunnat i någon mån utrönas, men är antydt i herr Bergs reservation — den stora egovidd, som enskilde personer hafva i nämnda sex län eller flertalet deraf förvärfvat sig.

Det var omöjligt för oss att ens närmelsevis sätta Riksdagen i tillfälle att bedöma hela denna viktiga fråga, och det är därför som vi velat anhålla, att Första Kammararen ville biträda Andra Kammararens beslut i frågan, som ju icke går ut på annat än att i underdänig skrifvelse anhålla, det Kongl. Maj:t ville utreda dessa så viktiga egendomsförhållanden och på grund deraf lemna Riksdagen de förslag, som kunna göras till landets bättnad och välgång.

Det lider intet tvifvel — och herr Berg, som känner till de lokala förhållandena, har vitsordat det, och den som läser Andra Kammararens tillfälliga utskotts betänkande finner, att både Kongl. Maj:ts befallningshafvande i Kopparbergs län och äfven en enskild godsegare, sjelf ledamot i Andra Kammararen, nemligen herr Farup, hafva vitsordat det — att det fria sjelfständiga bondeståndet i alla dessa län har minskats och försvagats, tack vare de stora bolagens landvinningar och egendomsköp. Och det är fara att det slutar på ett ganska sorgligt sätt, om det får sålunda fortfara. Det är visserligen sant som den föregående talaren både i sin reservation och i sitt anförande här yttrat, att hemmanen i Norrland vid afvittringen blefvo tillerkända så kolossala egovidder, att vi knappt skulle tro sanningsenligheten deraf, om det icke här blifvit bekiäftadt. Tre, fyra tusen tunnland per hemman är det mindre. Det finnes hemman, som fått ända till tolf tusen, ja, tjugutusen tunnland sig tillerkända såsom sina skogsvidder och kreatursbeten. Att denna egovidd är allt för stor, är aldeles gifvet. Men mig synes, att det lämpligaste sättet vore, att staten förvärfvade sig eganderätten till jorden och ökade kronoparkerna i dessa län, för att stäfja dessa stora aktiebolag, som säga sig vara träförädlingsbolag, och hindra dem att kasta sig öfver och uppåta icke endast dessa skogsvidder, utan äfven nybygggena och bondeståndet, som söker odla den odlingsbara jorden.

För mig har det blifvit mer och mer klart, att regeringen i denna stora och för Norrlands samt Kopparbergs län så viktiga fråga gjort mycket för litet och icke framträdt i författningsväg så konsekvent och så generelt, som hon bort göra. Hade det skett, hade säkerligen

mycket af, om jag så får uttrycka mig, förstörelseverket rörande Norrlands framtid blifvit ogjordt. Jag skall endast nämna ett faktum, och det är, att enligt äldre författningar bolagen medgafs afverkningsrätt på 50 år å de skogar, de förskaffat sig. Sedermera — det är icke många år sedan — nedsattes tiden till 20 år; men under den långa tid rättigheten varade — 50 år — inköpte bolagen icke eganderätten men afverkningsrätten till ofantliga skogsvidder, och detta ofog, denna oegentlighet, om jag så får uttrycka mig, existerar delvis ännu till följd af de äldre författningarna.

Om större bolags förvärf af jordegendomar i vissa delar af landet m. m.

(Forts.)

Att mycket borde rörande Norrland göras af båda statsmagterna, men att i det fallet regeringen bör gå förut, enär hon har mera förmåga att samla upplysningar, att utreda frågan, hvarefter hon kan meddela Riksdagen resultatet deraf jemte de förslag, som kunna bidraga till Norrlands väl och bästa — det synes mig alldeles klart. Och något sådant kan icke åstadkommas utan att Riksdagen hos Kongl. Maj:t framställer underdånig begäran derom. Jag får därför lifligt bedja kammaren att förena sig med den andre reservanten, herr Berg, och bifalla hvad Andra Kammaren i denna så viktiga fråga beslutat.

Herr Widmark: Då nu de två medlemmar af det tillfälliga utskottet, som utgjort minoriteten, hafva yttrat sin mening, må det tillåtas mig, som tillhört pluraliteten, att försvara utskottets betänkande.

Dervid får jag först blott förutskicka den meningen, att nuvarande skogsförhållanden äro en gifven och naturlig följd af de stadgade eganderättsförhållandena, som blifvit genom gällande afvittringsförfattningar ordnade. Derigenom hafva visserligen kanske allt för stora egoområden tillfallit hemmanen, men detta är nu en gjord sak, ett eganderättsförhållande, som icke kan eller bör på något sätt ändras.

Då jag är af den åsigt, att intet i saken bör göras, är det först och sist af den anledningen, att jag anser, att den nuvarande rigtning, som är tagen, förvandling af tillfällig afverkningsrätt till verklig eganderätt, är icke ett ondt, utan ett godt. Motivet till denna rigtning är ju tydligt; det kan icke finnas någon annan bevekelsegrund till detta nya inslagna sätt, än att betrygga den industri, som finnes, genom goda skogsförvärf, och dermed bortfaller det tillfälliga, det skadliga i de forna förhållandena, då all besittning af skog var egentligen blott tillfällig, då man antingen blott handlade virke, eller förvärfvade afverkningsrättigheter inskränkta till tiden, och en industri, som för orterna är af en sådan betydelse, var så att säga tillfällig. Man kan lätt tänka sig, hvilken skada för det skogrika Norrland det skulle vara, just om detta tillfällighetstillstånd skulle fortsättas, och en gräns läggas för verkligt skogsförvärf. Sålunda ser jag icke härutinnan något ondt, utan snarare en god rigtning.

Jag kan icke heller finna, att nuvarande förhållanden äro oroväckande. Aktiebolagen äro numera det största antalet, de flesta solidariska bolag hafva öfvergått till aktiebolag, och inom Gefleborgs län,

Om större bolags förvärf af jordegendompr. i vissa delar af landet m. m.

(Forts.)

der procenttalet är som störst på egendomar, som lyda under aktiebolag, utgör taxeringen på jordbruksfastigheter, som egas af aktiebolag, icke mer än 19 procent af det hela. Är nu detta så oroväckande, då man tillika vet, att det icke är ett bolag, så att egendomarne samlas i en hand, utan att det är flera. Bland dem, som sålunda innehafva betydliga skogsarealer, äro äfven högst väsentligen jernverk, och vi torde alla inse, hvilken vigt för dessa verks trygga utveckling och bestånd det ligger i att ega skog, på densamma verkliggen kunna nedlägga kostnader och arbete för återväxt, hvilket under forna förhållanden icke kunde komma i fråga att verkställas, hvarken af jordegare, som hade på viss tid afhändt sig nyttjanderätten till skogen, eller af sågverksegare eller bruksegare, som blott och bart tillfälligtvis innehade den. Att det är det bästa och rättaste, att skogen är förenad med de industriella verken, synes också för mig vara tydligt derutinnan, att för olika verk fordras olika skötsel af skogen, för att frambringa den skogsprodukt, som hvardera rörelsen behöfver. Sålunda fordras det en helt annan återväxttid för kolning, och det är rationellt att taga den kortare, det är rationellt att vid en trämassfabrik ställa den skog, man eger, till everldelig besittning under den omloppstid, den fordrar, det är rationellt, säger jag, att äfven för sågverksrörelsen taga den omloppstid, som fordras för att frambringa sågtimmer. Sålunda är mitt hufvudargument, att det är en nyttig rigtning, som nu blifvit inslagen, och det vore, enligt mitt förmenande, farligast för Norrland, om den stora rörelsens forna egenskap att vara tillfällighetsverk skulle fortsättas.

Sedermera kan det visserligen sägas, att odlingen kan hämmas, och att den sjelfgande befolkningen skall minskas. Men äfven det, tror jag, är att se spöken på ljusa dagen. Sådana förhållandena äro inom Gefleborgs län, hafva dessa trävarubolag, likasom af ålder bruket, egnat ganska stor omsorg åt jordbruket. Jag tror, att med en förnuftig skogsskötsel det också blir nödvändigt att framgent söka det stöd för skogens vård och bruk, som ligger i att uppmuntra besittning på skogsområdet af sådana delar af skogsmarken, som egentligen icke lämpa sig för skogsbruk.

Då jag nu anser, att jordbruket i hufvudsak, såsom sådant, bör skiljas från skogsbruket, så helsar jag med glädje ett förslag, som är framställt af den s. k. hemstädskomitén, hvilken har föreslagit, att genom införande af en ny sorts hemmansklyfning, som kallas ego-styckning, inegorna och skogen skola särskiljas och bilda verkliga sessioner för sig sjelfva. På sådant sätt lider det icke något tvifvel, att när nu dessa bolag hafva fått i sin ego hemman med både skog och jord, de nog begagna tillfället att till hugade köpare öfverlåta inegorna med åtminstone husbehofsnyttjanderätt. Likaså är det väl också säkert, att de lemna bort odlingslägenheter.

Det är dessutom, när man tänker på denna sak, alldeles omöjligt att fatta och förstå, huru det skall gå till att på något sätt stäfja

detta bolagens egendomsförvärf. Skall det stäffas, så skall det väl vara genom någon sorts förbud af innehåll, att den får icke köpa, och den får icke sälja. Jag tycker, att det måste blifva ett högst egen-
 domligt rättsförhållande, som man icke bör införa, och hvad utred-
 ningen beträffar, så måste den äfven blifva ganska svår att verkställa,
 ty att utreda, hvilka fastigheter, som egas af bolag, redan det blir en
 omöjlighet. Ett par hemmansegare kunna ju köpa ett hemman just
 för skogsdrift, och är det då icke ett legaliseradt bolag, så är det dock
 ett faktiskt bolag. Hvar skall man stanna, icke ens i statistiken kan
 man finna någon ledning.

Jag skall icke längre fortsätta; jag tycker, att det är så många
 skäl, som tala för det orimliga i förslaget, att jag vågar yrka bifall
 till utskottets hemställan.

Herr Treffenberg: Jag skall börja med att tillkännagifva för
 herrarne, att jag är nära befryndad med en familj, som drifver såg-
 verksrörelse i stor omfattning i Norrland, icke blott i Västernorrlands
 län, utan ock i Vesterbottens och nu på sista tiden äfven i Norrbot-
 tens län; allt detta till varning för dem af herrarne, som utan denna
 upplysning möjligen skulle kunna känna sig frestade att tillmäta mitt
 yttrande allt för öfverdrifvet förtroende.

Om man vill komma till en riktig uppfattning om, hvad i denna
 fråga möjligtvis kan vara att åtgöra från de lagstiftande myndigheter-
 nas sida, så torde det blifva nödvändigt att, närmare än som skett i
 de båda utskottens betänkanden och äfven i motionen, göra sig reda
 för de mångahanda faktorer, hvilka hafva samverkat och ännu sam-
 verka för att åstadkomma det öfverklagade förhållandet, att nemligen
 sågverksindustrien, i synnerhet på senare tiden, tenderat och antagligen
 fortfarande kommer att tendera till att slå under sig jordbruks-
 fastigheter under full eganderätt i Dalarne och vissa delar af Norrland.
 Dessa orsaker äro, såvidt jag förstår, af två slag, dels af inre beska-
 fenhets, sådana, som ligga i sjelfva sakens natur, och dels yttre sådana,
 som bero på en mer eller mindre tillfredsställande lagstiftning. Bland
 de förra hafva af utskotten företrädesvis framhållits upprensningen af
 flottlederna, hvilken ju i hög grad bidragit till att höja skogarnes värde
 och följaktligen gjort dem begärliga för sågverkssegarne och hos dem
 väckt köplusten. Men utom detta finnes det åtskilliga andra förhål-
 landen, som verka i samma rigtning, och dem hafva utskotten till det
 mesta helt och hållet förbigått, eller också endast med mycket lätt
 hand vidrört. Såsom sådana vill jag bedja att få fästa uppmärksam-
 heten på, dels uppförandet af ångsågar vid kusterna, i stället för de
 gamla vattensågarna inne i landet, dels den märkliga förbättring i sjelfva
 sågmetoden, som på senare tiden inträffat, dels en mer rationel af-
 verkning, och dels ändtligen det bättre tillgodogörandet af affallet, som
 numera eger rum. Alla dessa förhållanden hafva samverkat till att
 högst betydligt öka skogarnes värde, och hvad betydelse detta seder-

*Om större bo-
 lags förvärf af
 jordegendomar
 i vissa delar af
 landet m. m.*
 (Forts.)

Om större bo-
lags förvärf af
jordegendomar
i vissa delar af
landet m. m.
(Forts.)

mera kan hafva på köplusten hos sågverksegarne, dertill skall jag bedja att sedermera få återkomma.

Jag vill börja med *ångsågarne*. De hafva efterträdt de gamla vattensågarne. För att nu hålla oss till Norrlands elfvar, torde för herrarne vara bekant, att det finnes icke mer än en enda, så vidt för mig känt är, af de stora elfvarne, nemligen Ljusnan, som har vattenfall vid sitt utlopp. Vid alla de öfriga elfvarne inträffar, att det första vattenfallet ligger ganska långt inne i landet, några mil ibland, och att elfvarne sedermera från första vattenfallet till deras utlopp i allmänhet äro så grunda, att det icke låter sig göra för fartyg att gå upp till första vattenfallet; det kan på sin höjd blott gå an, i fall forsen icke är allt för strid, att transport af trävaror kan ske på prämar. Vid Ljusnan är också förhållandet, att der kunde en vattensåg anläggas vid sjelfva utloppet. Men vid alla de andra var förhållandet, att innan ångkraften upptäcktes, man måste nöja sig med vattensågar, som af nyss uppgifvet skäl måste anläggas inne i landet. Sedermera, när ångkraften kom till användning, började, såsom vi veta, sågverk för ånga att anläggas vid kusterna, och då försvunno de gamla vattensågarne. Härigenom uppstod en högst betydlig reduktion i transportkostnaderna. Detta i sin ordning återverkade på skogsvärderna, hvilka härigenom stegrades, likasom det förut skett genom uppreisning af flottlederna.

Vidare kommer här det andra momentet, som jag omtalade, nemligen *sågmotodens förbättring*. Det veta säkerligen herrar sågverks-egare, att, såsom för mig uppgifvits, för omkring 25 à 30 år tillbaka sågningen af hvarje stock kostade ungefär 50 öre, under det att den nu kostar endast omkring 20 öre. Hvarför, mine herrar? Jo, till följd af förbättringar i sågmekaniken, hvarigenom samma arbetskvantitet nu kan åstadkommas med vida mindre arbetskrafter och arbetstid än förut. Äfven detta har naturligen bidragit att stegra värdet af skogarne.

Så följer i ordningen *den rationellare afverkningen*. Det är känt, att förut, och jag förmodar, att det ännu fortgår på samma sätt på många ställen i vårt land, apterades timret medelst yxa. Man lernade qvar stora stubbar, mätande ända till en och en half aln, och topparne uttogos i allmänhet till högst 9 tum och sällan längre än till 10 tum. Nu kapar man träden och stockarne genom sågning, och häraf har blifvit en följd, att man numera sällan får se stubbar af nyafverkade träd längre än omkring en half fot, och att topparne uttagas till förbrukning ned till 7 och till och med till 6 tum. Det är ju för hvar och en tydligt, hvad äfven detta skall hafva bidragit att höja värdet af skogarne.

Ändtligen kommer *tillgodogörandet af affallet*. För mig är det uppgifvet — och jag anhåller att, om jag begår något misstag, blifva korrigerad — att för 30, högst 40 år sedan, förekommo icke i regel bredder under 5 tum i den sågade varan, under det att nu, enligt

hvad vi veta, uttages de allra minsta dimensioner ända ned till $\frac{3}{4} \times \frac{3}{4}$ Om större bo-
 tum, och allt finner sin afsättning. Ur de korta bakarne, hvilka förut lags förvärf af
 användes att nedläggas på kajer eller till ved, utklyfvas nu stäf. Äfven jordegendomar
 här hafva vi en ny faktor, bidragande till stegring af skogarnes värde. i vissa delar af
 landet m. m.

Genom dessa två sista af mig anmärkta omständigheter, nemligen (Forts.)
 dels den bättre, rationellare afverkningen, och dels tillgodogörandet af
 affallet, har det förhållandet inträffat, att, då det förr behöfdes 18 full-
 mogna träd för att åstadkomma en standard trävirke, så behöfves nu-
 mera ej mer än 12 à 13 träd. Detta endast representerar en värde-
 förhöjning i skogen af icke mindre än 30 procent.

När vi nu tänka på detta allt, bör det icke förvåna, att sågverks-
 egarne, som insett, att genom alla dessa förbättringar, genom upprens-
 ning af flottlederna, genom förbättrade sågningsmetoder o. s. v. skogs-
 värdet betydligt höjes, icke anse med sitt intresse förenligt att vänta
 att inköpa skog, till dess skogsvärdet stigit så högt, att de icke vi-
 dare kunna något förtjena på sjelfva skogen. Detta skulle naturligen
 blifva följden, om man tänkte sig, att till följd af alla förbättringarna
 skogsvärdet stegrats till ett visst maximum, öfver hvilket det icke
 kunde höjas. Man får därför icke undra på, att sågverksegarne passa
 på i tid att köpa skog, helst med de fluktuationer, som nu i trävaru-
 rörelsen höra till det vanliga, hvarje sågverksegare, för att kunna exi-
 stera, måste repliera på, icke blott den ofta osäkra förädlingsvinsten,
 utan ock på den vinst, han har genom att ega sparad och god skog
 till sin disposition. Det är sålunda på det stigande skogsvärdet, såg-
 verksegaren ofta under nuvarande förhållanden måste lefva. Det kan
 ju icke heller vara något ur moralisk synpunkt anstötligt deri, att han
 på detta sätt tillgodoser sitt eget intresse, då det uteslutande är ge-
 nom hans eget arbete, som det stegrade skogsvärdet uppkommit, och
 detta värde tillgodokommer äfven andra skogsegare, staten eller en-
 skilda. För mig har uppgifvits, — jag kan icke hjälpa det, jag måste
 lita på uppgifter, men jag kan försäkra, att de komma från sakkun-
 nigt och insigtsfullt håll — att den sågverksegare, som i våra dagar
 icke i regel kan skaffa sig råmaterial från egna skogar, den dukar för
 eller senare under för konkurrensen, ty förhållandet är det, att virkes-
 prisen på det hela ständigt nedgått och fortfarande tendera att nedgå.
 I detta hänseende kunna herrarne lätt kontrollera den uppgift, som jag nu
 meddelar, att i slutet af förra århundradet gälde en standard furuplan-
 kor i London 24 pounds sterling och deröfver, under det att år 1891
 för samma vara betalades i genomsnitt 8 pounds, och, för att icke gå
 så långt tillbaka, utan hålla oss vid oss närmare liggande förhållanden,
 ber jag att få erinra derom, att år 1874 — det var ett godt år, det
 erkännes — betingade en standard från mellersta Norrland i genom-
 snitt 165 kronor, under det att priset i fjol var nere i 80 kronor.
 Det är således icke underligt, att sågverksegarne finna det nödvändigt
 för sin existens att köpa skog, innan, såsom jag nämnde, den stigit

Om större bo- upp i så högt värde, att de ej kunna påräkna någon säker vinst af
lags förvärf af ett stegradt skogsvärde.
jordegendomar
i vissa delar af
landet m. m.

(Forts.)

Innan jag öfvergår till frågan om den i min tanke opraktiska lagstiftningen rörande skogens vård, ber jag få uppehålla mig litet vid en annan fråga, som af utskottet beröres. Utskottet — nemligen Andra Kammarens — erkänner, att alla sakkunnige äro ense derom, att skogens sammanförande i stora komplexer, som besittas med full eganderätt af kapitalstarka händer, är förmånligt för skogens rätta vård och skötsel. Men längre fram i utskottsbetänkandet anmärkes, att det likväl kan komma att ligga i sågverksegarens intresse att icke afsöndra mark, utan arrendera ut den, »hvarigenom jordbruk och industri måste utveckla sig på ofri grund, hvars egare en gång kunna inhösta obeträknliga summor i arrendeafgifter och tomtlegor.» Ja, det är ju hugnande att veta, att alla sakkunnige äro ense derom, att skogens samlande i större komplexer är ur synpunkten af skogsvårdens intresse något godt och eftersträfvansvärdt, hvilket också ligger i sakens natur, enär sågverksegaren inser, att om skogen icke skötes så, att han af dess afkastning har allt det råmaterial, som erfordras för att sågverksrörelsen allt framgent kan bedrifvas, så blifver också hans dyrbara sågverksanläggningar fullkomligt värdelösa. Men då nu utskottet derjemte resonnerar så, att det är fara i att lemna skogsmarken i sågverksegarnes händer, emedan det kunde leda dertill att, äfven om de yppersta tillfällen erbjöde sig idka jordbruk eller att anlägga industriella verk och inrättningar på skogsmarken, sågverksegaren endast ville utarrendera dertill passande lägenheter, men icke lemna dem under full eganderätt, så hvilat detta resonnement helt och hållet på obekantskap med de norrländska förhållandena. De lägenheter nemligen, som äro odlingsbara bestå i allmänhet af godartade myrar, eller sankmarker, *hvilka icke kunna blifva skogbärande utan afdikning.* Men afdikning af dessa vidsträckta trakter, för att bereda skogsodling, vore en klen ekonomi, och det kan följaktligen icke ingå i sågverksegarnes intresse att så förfara. Att här tala om tomtlegor och panellering af jorden, är orimligt, och likaså att jemföra de norrländska vidderna med förhållandet i England och dess hufvudstad. Der kan jordegaren profitera af sådant, men i Norrland har man icke något dylikt att befara.

Jag vill äfven i detta sammanhang fästa uppmärksamhet på en anmärkning af den föregående talaren, då han nemligen talade om förhållandet med de norska bönderna och upplyste att, enligt uppgift af en aktad och ansedd trävaruexportör, dessa bönder rådde om sin skog och kunde begagna konjunkturerna, då dessa voro goda, till att sjelfva afverka och föra ned skogen till vattendragen och sedan sälja den. Jag har dock anledning tro, att man härvid endast med en pleonasm får tala om de norska bönderna, och att uppgiften gäller företrädesvis om allmoget i södra Glommens flodområde. Jag har äfven hört sägas, att också der skogen ofta är upplåten till ett slags mellanhänder mellan allmoget och timmerköpare, hvilka mellanhänder finna sin uträk-

ning i att köpa skog, för att sedermera, när det är lämpligt, utdrifva och sälja den till timmerköparne.

Samme talare anmärkte vidare bland andra åtgärder, som borde vidtagas för att uppehålla jordbruket i Norrland, att sågverksegarne borde tillhållas att vidmagthålla odlingen och nybyggnaderna vid de af dem inköpta hemmanen. Men så länge lappmarkslagen existerar och således bondens dispositionsrätt öfver skogen är inskränkt, så fruktar jag, att alla skärpta bestämmelser om odlings- och nybyggnadsskyldigheter skulle ytterligare verka nedtryckande på den förut låga köpeskillingen för bondens skog, ty det är ju gifvet att, om sågverksegaren vet, att i och med detsamma som han köper skogen han åtager sig nya skyldigheter, som han nu kan åsidosätta, så måste köpeskillingen rättas derefter.

Jag kommer nu till den gällande lagstiftningen, som enligt mitt förmenande laborerar med stora olägenheter och hvilken i hög grad bidragit att åstadkomma det öfverklagade förhållandet, att så mycket jord under eganderätt fallit i bolags händer. Redan en föregående talare har framhållit de svårigheter, hvilka under den nuvarande lagstiftningen möta för skiljande af skogen från jorden, och jag behöfver således icke uppehålla mig dervid. Men jag skall fästa mig vid skogs-lagstiftningen och särskildt den s. k. lappmarkslagen och dennas inverkan på det äfven i utskottsutlåtandet anmärkta, i Norrland vanliga förhållandet, att bonden delvis ärft och delvis köpt ett hemman och måste utlösa sina medarfvingar. Han kunde göra detta och betala sin skuld, om han endast finge sälja en del af den mogna skogen. Men han kan icke göra det därför, att sågverksegaren, som icke vet när den mogna skogen blir stämplad, eller ens om den blir det, medan skogen ännu har något värde, endast vill hafva hela hemmanet med allt hvad dertill hör. Härom kan dock talas pro et contra i oändlighet. Men hvad som deremot icke kan bestridas, är följande två fakta. Det ena rör Norrland, der det har gått så långt, att i Vesterbottens och Norrbottens lappmarker redan omkring hälften — och tänk hvad det betyder — af all sjelfegande skogsmark öfvergått i bolagens händer och den allra största delen deraf under full eganderätt. Detta är ett sorgligt bevis på lappmarkslagens verkningar. Det andra faktum gäller Dalarne och förklaras väl icke af lappmarkslagen, men af den dermed nära beslägtade kongl. förordningen af den 29 Juni 1866, hvarigenom dispositionsrätten öfver skogen å vissa hemman blef inskränkt. Ett lika sorgligt bevis på verkningarna af äfven denna förordning håller jag här i min hand. Det är nemligen en ansökning till Kongl. Maj:t af Särna socknemän, att det med 1866 års förordning förbundna utsyningsvänet måtte försvinna och ersättas med en lag, ungefärligen motsvarande den, som gäller för Norrbottens län. Denna ansökning hvilat ännu hos Konungens befallningshafvande, emedan jag förut icke varit i stånd att bilda mig en fast och bestämd uppfattning om hvad jag borde göra dervid. Icke förrän på senaste tiden

Om större bolags förvärf af jordegendomar i vissa delar af landet m. m.

(Forts.)

Om större bo-
lags förvärf af
jordegendomar
i vissa delar af
landet m. m.
(Forts.)

har min öfvertygelse börjat mogna. Sedan jag nemligen tagit kännedom om en märklig broschyr om »Norrlands skogar» af docenten *Bowallius*, har jag trott mig kunna med godt samvete hos Kongl. Maj:t förorda bifall till socknebornas hemställan. När förslag till skogstilldelningen i Särna år 1874 skulle uppgöras, voro sockneborna sammankallade för att höras om de ville ställa sig under det förmynderskap, som är en följd af 1866 års förordning. Okunnige, som de voro om förordningens verkningar och då de icke heller hade någon erfarenhet om verkningarna af norrbottnenslagen, som utkom något senare, nemligen den 29 september 1874, gingo de in på förslaget. Men de hafva fått ångra sig. Jag skall icke upptaga tiden med att uppläsa motiveringen i denna ansökning, utan jag skall inskränka mig till att upplysa om hvad med handlingar, som bifogats ansökningen, bestyrkes, att nemligen af socknens hela jordtal, utgörande 104,765²¹/₁₀₀ bandland reducerad inegojord, sågverksbolag och andra utsocknes-skogsköpare allaredan hafva blifvit egare till 33,281⁷⁹/₁₀₀ bandland sådan jord med åbelöpande skog och åbyggnader, och att utöfver detta, som utgör omkring en tredjedel af socknens hela jordtal, sedermera ytterligare 4,000 bandland gått samma väg. Här i Särna har betalats högst 10 kronor per bandland, under det att i angränsande socknar, Orsa och Elfdalen, der icke denna tvångslag existerar, med lätthet erhållits 20 kronor per bandland, och då jag sist var der uppe, uppgafs det för mig att priset ytterligare stigit.

Kammaren torde af allt detta finna att jag anser denna fråga af den allra största vikt. Ingen för öfrigt, som tagit kännedom om hvad jag i ämnet skrivit i tre föregående femårsberättelser, två för Kopparbergs och en för Vesternorrlands län, skall kunna misstänka, att icke jag ömmar för den sjelfegande bondens väl och att jag icke inser vådan af den rigtning, trävarurörelsen tagit i dessa bygder. Jag anser således det vara mycket önskvärdt, om man finge en verklig utredning af de faktiska förhållanden, som beröras i motionen och äfven i Andra Kammarens tillfälliga utskotts betänkande. Deremot kan jag icke begripa den minst sagt besynnerliga afslutningen af klämman, der det ifrågasättes, att man skulle genom civilrättsliga bestämmelser ordna frågor af sådan beskaffenhet, att de uppenbarligen böra regleras genom administrativa förfoganden. Det vore rent af löjligt, om man skulle genom allmän lag förbjuda bolag att köpa eller sälja skogsmark. Jag kan väl icke nu föreslå något, men jag tror det icke vara otänkbart, att man kunde hitta på någon utväg, hvarigenom syftet, som afses med motionen, skulle kunna i någon mån vinnas. Här har af föregående talare uppgifvits ett och annat, som ju kunde tagas i öfvervägande för att vinna detta syfte, och åtskilligt annat kunde tilläggas. Hufvudnyckeln till lösningen ligger uppenbarligen deruti, att sågverks-egaren och bonden hafva precis identiska intressen, i det att sågverks-egaren icke vill hafva jorden och bonden icke vill hafva skogen. Det vore då märkvärdigt, om man icke skulle utfinna ett sätt, hvarige-

nom begge dessa intressen skulle kunna tillgodoses. Men A och O är, att det blifver en revision af lappmarkslagen och 1866 års förordning i den rigtning, att utstämplingstvänet i allmänhet upphäfves och ersättes med en lag, som skyddar gränsskogarne, der naturligen fortfarande skulle vara utstämplingstväng, men frigifver vissa mellanbälten så till vida, att alla skadade och öfvermogna träd samt mogna träd till vissa dimensioner finge tagas, men i öfrigt norrbottenslagen tillämpas. Jag tror, att en sådan revision skulle verka välgörande.

Någon påstod för några dagar sedan, att alla stora frågor böra, första gången de väckas, afslås. Denna fråga är enligt mitt förmenande en verkligt stor fråga, men jag kan icke finna, att den därför bör afslås. Jag skulle fast hellre för min del önska, att denna kammare ville förena sig med Andra Kammaren i att begära *utredningen*, men afböja samma kammares hemställan, »att Kongl. Maj:t ville, för så vidt de inhemtade upplysningarna sådant föranleda, för Riksdagen framlägga förslag till bestämmelser, afsedda att begränsa möjligheten för bolag att underlägga sig jordbruksfastighet till hvilken utsträckning som helst». Detta senare vill jag icke vara med om, då hvarje bestämmelse i antydda syftet blifver överkännbar och skulle kunna kringgå. Skulle man deremot icke kunna förena sig om en sådan locution som denna: »bestämmelser afsedda *dels* att befordra vidmagthållandet af den sjelfegande jordbrukareklassens i nyssnämnda trakter sociala, ekonomiska och politiska ställning, och *dels* att befrämja nybyggareväsendet i samma trakter?» Jag vill icke framställa något yrkande härom nu. Det är blott ett i hast hopkommet förslag till framställning till Kongl. Maj:t med en så vid kapp, att derunder kan rymmas mycket smått och godt.

Herr Claëson: Då denna motiou, som har det vackra syftet att befrämja Dalarnes och Norrlands väl, undertecknats af begge ledamöterna i Andra Kammaren från den mig anförtrödda domsaga, kan kammaren hafva anledning tro, att förhållandena der äro sådana, att de gifvit anledning till den skrifvelse som ifrågasatts. Enligt mitt förmenande är detta dock icke händelsen. Visserligen hafva de sågverksbolag, som hafva sin verksamhet der uppe, köpt skog och äfven jord, men det är endast ytterst undantagsvis som de köpt jord, och det har då skett därför, att de icke kunnat få köpa skogen ensam, såsom vid exekutiva försäljningar eller köp af fäbodskog, från hvilken säljarne ej velat afskilja de små inegorna vid fäboden. Men detta har varit till fördel för befolkningen. I den nordligaste socknen, hvilken nästan ensam förtjenar namn af skogssocken, har det på sistå tiden någon gång händt, att bolag köpt hela hemman, men äfven helsingebönder köpa hela hemman der för skogsafverkning, och jag kan icke inse, att skogsbolagens inköp af hemman der skada befolkningen mer, än helsingeböndernas, utan snarare tvärtom. Under de 16 år, som jag varit domare der uppe, har jag blifvit förtrogen med

Om större bolags förvärf af jordegendomar i vissa delar af landet m. m.

(Forts.)

Om större bo-
lags förvärf af
jordegendomar
i vissa delar af
landet m. m.

(Forts.)

förhållandena, och jag har med nöje sett, att skogsafverkningsförhållan-
dena, som i början förde med sig mycket ondt, nu gå så väl, att det
är ett nöje deråt.

Trävaruindustrien är en vigtig industri, men den lär vara i rätta
händer och den är i rätta händer, då den är i sågverksbolagens, men
lämpar sig i allmänhet ej väl såsom direkt industri för allmogen. I
början af min domaretid förefans i det nordligaste tingslaget en
ganska stor kohort af allmogemän, som gjorde i skogsaffärer, dels flera
tillsammans och dels hvar för sig. Dessa personer, hvilka prejade
upp priset å skogsmarken för bolagen och prejade ned det för säl-
jarne samt i allmänhet förde ett omoraliskt och öfverdådigt lefnads-
sätt, hvilket slutade med konkurs, hafva nu försvunnit och bolagen
köpa skog genom sina egna tjenstemän med tillhjälp af allmogemän,
som icke hafva någon egen risk, utan hafva sin aflöning på annat
sätt samt äro hyggliche och aktade män. Tillståndet är sålunda i mo-
raliskt hänseende väsentligen förbättradt. Såsom herr Widmark an-
märkte, är det vanligt, äfven när allmogemän köpa skog, att flera
sammansluta sig till en sorts bolag, och dessa allmogemän skulle så-
ledes äfven kunna inskränkas i sin köprätt genom den ifrågasatta lagen.

Jag har velat upplysa, dels att icke sådana förhållanden förefin-
nas i min domsaga, som böra föranleda så utomordentliga åtgärder
som de ifrågasatta, och dels att jag anser det lyckligt, att skogsafverk-
ningen kommit allt mer och mer i händerna på bolag, äfven af det
skäl att dessa sköta skogen bättre än enskilda personer. Bolagen
hafva icke intresse af att vid afverkningen gå ned till låga tumtal. De
veta, att skogen stiger i värde, om de unga träden sparas, och de
sörja för skogens återväxt. Det var en olycka, när afverkningsrätten
upplåts på viss tid utan inskränkning i afseende å dimensionerna.
Frestelsen var då stor att hugga ned hvar enda buske.

Jag anser vidare, att vigtiga principiella skäl tala mot den ifråga-
satta skrifvelsen och man förbiser, att den är ett tveeggadt svärd.
Man vill klippta vingarne på de stora sågverksbolagen genom att in-
skränka deras rätt att köpa skogshemman, men man inser icke, att
man äfven dermed klipper vingarne på bönderna genom att inskränka
deras rätt att sälja. Följden deraf kan blifva, att, då de icke få sälja
sina hemman förmånligt till ett skogsbolag, de blifva tvungna att låta
dem gå för en spottstyfver på exekutiv auktion. Jag kau icke finna,
att det är till någon skada för bonden att sälja till bolagen, som i
allmänhet betala bra, och då de köpa både jord och skog, göra det
endast för skogens skull. Det kan icke ligga i bolagens intresse att
behålla jorden, utan de lemna den åt bönderna mot billigt arrende,
och jag är viss att, när skogen afskilts, bolagen gerna och för billigt
pris skola sälja jorden med den för hemmanets husbehof nödiga skog åt
allmogemän, för hvilka möjligheten att blifva sjelfegande sålunda un-
derlättats.

Att, när man icke kan gilla det syftemål, för hvars skull skrif-

velsen i fråga skulle afåtas, i stället afåta en skrivelse i sådan riktning, som den siste ärade talaren antydde. kan jag icke förorda. Det vore att onödigt besvära Kongl. Maj:t och förslaget ligger på sidan af saken och är något annat än motionen afser.

*Om större bo-
lags förvärf af
jordegendomar
i vissa delar af
landet m. m.*

Jag instämmer således i yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

(Forts.)

Herr Ölander: Jag skall icke yttra många ord i en fråga, som sannolikt icke kommer att vinna denna kammares godkännande. Jag kan icke heller undra derpå, då kammarens flertal icke känner till förhållandena i Norrland, och jag förmodar, att Riksdagen och i synnerhet denna kammare icke älskar att ingripa i den fria utvecklingen af det näringslif, som skilda förhållanden på olika orter kunna framkalla. Men, mine herrar, den gren af Norrlands näringslif, som benämnas trävarurörelsen, har utvecklats sig i sådan riktning, med sådan snabbhet och i sådant omfång, att den hotar att förqväfvä lifskraften hos åtskilliga andra näringar, och i synnerhet hos den viktigaste näringen, jordbruket. Den föregående talaren tyckte, att denna riktning var mycket god och uttalade sin synnerliga glädje deröfver. Jag undrar ej på, att vi i detta fall hafva olika meningar, då han talar ensamt i industriens intresse och jag i jordbrukets.

Det är utan tvifvel sant, att trävaruindustrien åstadkommit mycket godt. Den har ökat tillgången på arbetsförtjenst och framdragit skatter, som den förutan skulle legat oätkomliga och oanvändbara; och om än vinsten häraf stannat i fickorna på ett fåtal, så kan icke nekas, att trävaruindustrien varit till nytta för Norrland. Häraf följer dock icke, att det skulle vara välbetänkt att låta jordbruket gå under till förmån för denna industri. Men detta har redan delvis skett och kommer säkerligen fortfarande att ske, om icke något verksamt stöd lemnas åt jordbruket mot den alla andra intressen i Norrland uppslukande trävarurörelsen. Ett nödvändigt vilkor — och det har ingen af de föregående talarne beaktat — för att drifva jordbruk i Norrland är, att tillräckligt med skog finnes förenadt dermed. En måttlig, efter hemmanets storlek afpassad och med skogens bestånd förenlig skogsafverknings är nödvändig vid sidan af eller i förening med jordbruket. Jordbruk utan skog för sådant ändamål är i Norrland nästan en omöjlighet. Det är emellertid denna skog, som trävarurörelsen söker från-rycka jordbruket. Det ena skogshemmanet efter det andra har vandrat i sågverksegarne händer och öfvergått i industriens tjänst. Och jordbruket! Hur har det gått dermed? Jo, det har öfverlemnats till arrendatorer, som, i saknad af skog och dermed följande biförtjenster, kommit på obestånd och måst öfverlemnas arrendet till andra, hvilka i sin ordning öfvertagit det med samma utsigter och enahanda dåliga resultat. Bättre blir det icke, om sågverksegarne försälja jorden på everldlig tid utan någon del af skogen, ty utan skog — jag upprepar det — kan icke jordbruket existera.

Om större bo-
lags förvärf af
jordegendomar
i vissa delar af
landet m. m.

(Forts.)

Jag känner nybyggen i Norrland, hvilkas skog redan innan nybyggena voro skattelösta blifvit försålda till sågverksegare; och så snart odlingskyldigheten blifvit nödortfigt fullbordad, så att nybygget kunde skattelösas, och — hvilket var hufvudändamålet — fri dispositionsrätt öfver skogen erhållits, har odlingen öfvergifvits och jordbruket nedlagts. Att detta förhållande icke kan vara till gagn för de norrländska markernas uppodlande eller för de redan verkställda odlingarnas förbättrande eller ens för deras hållande vid magt, är tydligt.

Jag kan icke förstå, hvarför staten skulle vara så främmande för en för hela landet så vigtig angelägenhet, att den icke skulle anse sig berättigad eller skyldig att tillse, det sådana missförhållanden blefve afhjelpa. Norrlands skogar, huru vidsträckta och omfattningrika de än må vara, äro dock icke någon outtömlig rikedom. En år efter år tilltagande skogsafverkning, som icke håller jemna steg med återväxten, skall en gång tömma denna skattkammare, och om då jordbruket blifvit tillbakasatt, om odlingslägenheter icke tillvaratagits och tillfällen till uppodlingar blifvit försmädda, hvilken bild af ett tynande näringslit skall icke denna för sin stora rikedom nu så mycket omordade landsdel då erbjuda?

På grund af hvad jag nu anfört, anser jag något böra göras i motionens syfte. Jag är dock icke nöjd med Andra Kammarens beslut, och jag skulle gerna vilja instämna i hvad den näst siste ärade talaren antydde, men då han icke framställt något yrkande, återstår mig icke annat än att yrka bifall till herr Bergs reservation.

Herr Cederberg: Jag skall bedja att så godt först som sist få tillkännagifva att jag i hufvudsak delar den förste ärade talarens åsigt. — Det är gifvet, att man i denna fråga kan hafva olika åsigt, allt efter som man inhemtat sin erfarenhet från de mer eller från de mindre odlade delarna af Norrland. Det förvånar mig således icke alls, att herr Widmark och den ärade representanten på Dalabänken sade, att inga olägenheter, utan tvärtom endast fördelar följt med det nuvarande sättet för skogsmarkens upplåtande. För min del har jag deremot min erfarenhet från de mindre odlade delarne af Norrland, och jag påstår, att, hvad angår dessa trakter, de olägenheter, som framhållits af den förste talaren, äro fullt riktigt återgifna. Jag har därför den öfvertygelse, att det vore lyckligt, om något i den rigtning, utskottsreservanterna föreslagit, kunde af kammaren beslutas.

Deremot har äfven jag haft vissa betänkligheter emot att tillråda kammaren att biträda det beslut, som Andra Kammaren i ämnet fattat, och jag har tänkt mig, att man skulle kunna vinna samma mål, om man vidtoge en helt obetydlig ändring i ordalagen af Andra Kammarens beslut. De anmärkningar, som framkommit, hafva företrädesvis rigtats emot den senare delen af detta beslut, hvilken del lyder: »samt att Kongl. Maj:t ville, för såvidt de inhemtade upplysningarna sådant föranleda, för Riksdagen framlägga förslag till bestämmelser,

afsedda att begränsa möjligheten för bolag att underlägga sig jordbruksfastighet till hvilken utsträckning som helst». Mitt förslag är nu att i stället för orden »begränsa möjligheten» måtte insättas orden »minska anledningen», — men att beslutets ordalydelse måtte i öfrigt bibehållas oförändrad. Om man på detta sätt ändrade ordalagen i Andra Kammarens beslut, tror jag, att man skulle vinna hvad med detta beslut åsyftas, utan att någons rätt blefve trädd för nära.

Om större bolags förvärf af jordegendomar i vissa delar af landet m. m.

(Forts.)

Mot hvad den siste talaren anförde, anser jag mig böra rigta några ord. Han yttrade bland annat — samma yttrande har förut förekommit, och jag har äfven då uppträdt deremot — att jordbruk i Norrland icke kunde existera utan biförtjenst vid skogsafverkning. Det är dock af erfarenheten många gånger bevisadt, att jordbruk i Norrland verkligen *kan* existera utan sådan biförtjenst. Sist, då samma yttrande förekom, anförde jag såsom bevis för mitt motpåstående, att under de ytterst svåra missväxtåren på 1860-talet de socknar i Norrlandska kustlandet, såsom Löfånger och Nysätra, der då ännu knapast någon skogsafverkning förekom, det oaktadt icke hade det svårare än de socknar, der skogsafverkning fans. Man anmärkte då emot mig, att de nämnda socknarne lågo vid kusten och att förhållandena der stälde sig annorlunda mot i de socknar, som lågo mera aflägsset från kusten. Jag vill därför nu erinra, att under samma tid den jordbrukande befolkningen, exempelvis i Vilhelmina, der vid den ifrågavarande tiden omkring år 1867 afverkningen icke hunnit längre än till socknens yttersta gräns — numera förekommer visserligen afverkning der inom större delen af socknen — under missväxtåren stod sig fullkomligt lika godt som befolkningen i de socknar, der afverkningen redan var fullt utvecklad.

Jag vill vidare erinra derom, att när skattebönder i Norrland på sina hemman upplåta jord åt hvad man här nere kallar torpare — det ordet begagnas icke i Norrland, och man tycker deruppe icke riktigt om ordet, men för lätthetens skull vill jag använda det — det ytterst sällan händer att det följer skogsanslag med jorden, men dessa torpare reda sig dock lika bra som de nybyggare, hvilka börja med skogsanslag. — Vidare händer det, att nybyggare utan tillstånd sätta sig ned på kronoparker och der börja odla; de plikta härför, men de fortsätta dock att odla; dessa hafva intet skogsanslag, utan lefva helt och hållet på sina odlingar.

Bevisa nu icke dessa af mig anförda förhållanden, att jordbruk kan reda sig i Norrland utan skogsanslag? Det vore väl, om man ändtligen en gång öfvergäfvde den motsatta åsigten, hvilken, efter hvad jag anser, är komplett falsk.

Jag ber att få yrka bifall till Andra Kammarens beslut med den af mig nämnda förändring, att orden »begränsa möjligheten» utbytas mot orden »minska anledningarna».

Om större bolags förvärf af jordegendomar i vissa delar af landet m. m.

(Forts.)

Herr Hasselrot: Det är såväl af utskottet konstateradt som af alla föregående talare medgifvet, att skogens sammanförande till större komplexer, som med full eganderätt besittas af kapitalstarka händer, är förmånligt för skogens rätta vård och skötsel. Således tror jag, att vi alla kunna vara derom ense. Det är icke heller öfver detta förhållande, som motionären klagat, utan öfver den olägenhet, som deraf följde, nemligen att bolagen i sammanhang med att de skaffa sig skogs-komplexer, komme att underlägga sig jordbruksfastighet i allt för stor utsträckning.

Anledningarna härtill äro mångahanda. En af de väsentligaste är, att man numera icke får upplåta afverkningsrätt på 50 år, utan endast på 20 år. Detta har nemligen haft den verkan, att sågverksegare och de stora bolagen, hvilka behöfva en fast och säker tillgång på skog för afverkning, nödgats köpa hemman i deras helhet, dervid de emellertid fäst mycket litet afseende vid jordbruksfastigheten, utan hufvudsakligen tänkt på skogen. I regel hafva de ock vid dessa öfverlåtelser lemnat föregående innehafvaren af hemmanet brukningsrätten af jorden på mycket billiga vilkor, vanligen, efter hvad för mig uppgifvits från med förhållandena väl förtroget håll, mot att han erlägger skatter och utgör onera för fastigheten samt bidrager med något arbete i skogen. Men det lär nu vara så, att dessa förutvarande hemmansegare icke trifvas i sin förändrade ställning. Sedan de blifvit arrendatorer, förlora de ofta allt intresse för jordbruket och låta detta förfalla. De sätta knappast plogen i jorden och låta byggnaderna förfalla; och det säges, att på detta sätt icke blott enstaka hemman utan hela byar fått falla i ödesmål.

Om nu något sätt kunde påännas, hvarigenom en förbättring i dessa förhållanden kunde vinnas, vore det visst skäl att vidtaga någon åtgärd i sådan rigtning.

Men går man till botten af saken och ser efter hvad som kan göras, så finner man först och främst, att motionären och med honom Andra Kammaren såsom den enda utvägen ifrågasatt en begränsning af möjligheten för bolagen att underlägga sig jordbruksfastighet till hvilken utsträckning som helst. Denna utväg kan jag dock icke rekommendera. Om mot förmodan en sådan bestämmelse skulle blifva lag, kunde den kringgås på så många sätt, att jag icke derpå behöfver fästa uppmärksamheten.

Den talare, som här yttrat sig till förmån för reservationen, har påpekat andra utvägar såsom möjliga. En utväg skulle vara att upplifva de gamla bestämmelserna i byggningsbalken om att tillsyn skulle ske deröfver, att husen hållas vid makt, odlingar göras och dikning verkställes. Jag tror, att denna utväg vore lika opraktisk som den förra. Icke med våld, icke med lagbud kan man tvinga sågverksegare och bönder att sköta hemmanen såsom de böra.

Vidare ifrågasattes, att desse jordbrukare skulle försättas i mycket bättre vilkor genom införandet af ett slags arrendelag. Man skulle

nemligen i lag meddela bestämmelser om skyldighet för jordegaren att ersätta byggnader och förbättringar i jordbruket samt i öfrigt genom lag närmare bestämma förhållandet emellan jordegare och arrendator. Jag tviflar dock äfven på, att denna utväg skulle vara af mycken praktisk nytta. En sådan lag skulle utan tvifvel leda till så mycket trassel, att bolagen skulle hellre alldeles underlåta att upplåta lägenheter till brukare än underkasta sig lagens bestämmelser.

Om större bolags förvärf af jordegendommar i vissa delar af landet m. m.

(Forts.)

Såvidt jag kan se, finnes det endast ett sätt, hvarpå bot i någon mån kan rådas mot det onda, nemligen att ändra gällande författningar derhän, att jordbrukslägenheterna kunna säljas och besittas särskilda från skogen. Om en jordegare kunde sälja skogen och bibehålla åt sig jordbruksfastigheten, blefve han fortfarande egare af den jord, han brukar, och han skulle då hafva helt annat intresse för dess skötsel. Och med detta jordbruk kan han mycket väl, såsom den siste talaren påpekade, hafva sin bergning utan skogsafverkning, blott han har nödig hemskog till sin jord.

En lagändring, sådan som den nu nämnda, tror jag således skulle vara såväl gagnelig som den enda åtgärd, hvilken, såvidt jag förstår, är möjlig att vidtaga för det norrländska jordbrukets betryggande uti ifrågavarande hänseende. Att aflåta en skrifvelse till Kongl. Maj:t med begäran om ändrade bestämmelser i sådan rigtning, anser jag dock vara onödigt, emedan förslag dertill redan föreligger hos Kongl. Maj:t, afgifvet af den komité, i hvilken jag har äran att vara ledamot.

Jag tror därför att då kammaren icke kan godkänna Andra Kammarens beslut och ej heller kan gifva en antydan om andra åtgärder än sådana, i fråga hvarom förslag redan ligger under ompröfning hos Kongl. Maj:t, det icke är skäl att nu aflåta någon skrifvelse alls.

Jag skall slutligen tillåta mig, att då en föregående talare påyrkat såsom ett oeftergifligt vilkor, såsom A och O, att lappmarkslagen och 1866 års förordning ändras sålunda, att uti lappmarkerna skogsafverkningen — med undantag för vissa skyddsskogar — blifver fri inom vissa dimensioner, nedlägga min protest emot hvarje åtgärd i sådan rigtning. Jag tror, att intet skulle vara farligare för skogens framtida återväxt inom lappmarkerna än ett borttagande af det nuvarande utsyningstvånget. En fri afverkning skulle möjligen komma att leda till större vinst för en tid, men den dermed förenade risken för framtiden skulle vara allt för stor.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag.

Herr Gahn: Jag har närmast begärt ordet med anledning af ett uttalande, som här blifvit gjordt, att om ett bolag förvärfvade stora skogskomplexer, sådant skulle motverka jordbruket i trakten. Den erfarenhet jag har — och jag har skött skogar af mycket stor omfattning — är, att skogsegaren har det största intresse af att uppmuntra jordbruket, ty för att sköta skogen rätt och deraf uttaga den inkomst, som kan erhållas, fordras tillgång på arbetskrafter och framför allt på

Om större bo- dragare. Man gör naturligtvis afverkningen mycket billigare, om det lags förvärf af finnes tillgång på arbetare och dragare på nära håll, än om både arbe- taren och dragare måste skaffas från aflägsna trakter. Jag tror därför i vissa delar af landet m. m.

(Forts.)

att i Norrland såsom öfver allt eljest kommer att hos sågverksegare med stora skogskomplexer utvecklas intresse för uppmuntrande af den jordbrukande klassen, hvilken betjenar honom med både arbetskraft och körslor. Att så hittills icke skett, torde hufvudsakligen bero af att afverkningsrätten vanligtvis upplåtits på viss tid och man då på en gång tagit ut timmerskogen, men allt eftersom sågverksegarne i större omfattning blifva egare af skogen och intresset för en rationel skogs- skötsel dermed utvecklas, torde enligt min tanke sågverksegaren mer och mer få intresse af att befordra jordbruket.

Man har visserligen anmärkt, att befolkningen i Norrland skulle vara obenägen att på arrende mottaga jordbruk, men detta kunde ju hjälpas, om, på sätt här blifvit föreslaget, i lag medgåfves att skilja skogen och jordbruksfastigheten vid försäljning. Att så icke nu går för sig, har länge varit en stor olägenhet i vårt land, i synnerhet för införandet af en förbättrad skogsvård. Huruvida vid ett sådant åt- skiljande en del af skogen bör lemnas qvar i förening med jorden, beror på de lokala förhållandena.

För min del tror jag, att denna väg, en förändrad lagstiftning i fråga om hemmansklyfningen, är den enda, hvarpå man kan råda bot på missförhållandena med afseende å det norrländsk. jordbruket, och då jag anser, att en skrifvelse, sådan som den af Andra Kam- maren beslutade, i syfte att inskränka friheten att köpa och sälja, icke är lämplig, får jag yrka bifall till utskottets förslag och afslag å såväl å reservationen som å de modifierade förslag i samma riktning, hvilka blifvit framställda.

Herr Berg, Lars: Jag skall bedja att först få bemöta ett ytt- rande af en talare, hvilken fann, att den nuvarande riktningen till förvärf af stora skogsegendomar vore synnerligen god och välgörande. Det skulle ju möjligen kunna erkännas, att från skogsbrukets och såg- verksindustriens synpunkt den nuvarande riktningen kan vara teore- tiskt nyttig, men om man ser saken från statens och öfriga näringsars synpunkt, är förhållandet ingalunda sådant. Äfven från trävaruindu- striens synpunkt har det visat sig, att förvärfvet af stora skogsegen- domar icke är ovilkorligen påkalladt af industriens behof eller sakens natur. Denna industri har icke blott kunnat ega bestånd, utan börjat och uppblomstrat på basis af korta afverkningskontrakt, och det är först på senare tider, som förvärfvet af skogsmarken under full egan- derätt har börjat ega rum. Det är icke heller från synpunkten af skogens bevarande så alldeles säkert, att samlandet af skogsområdena på sågverksegarne händer är för skogsbeståndet så synnerligen betryggande. Det är icke så länge sedan, som de flesta af desse indu- striidkare sjelfve ansågo, att deras industri vore tillfällig och dess lif

kort. Under den tid jag var i industriens tjänst, tog jag del af dess utveckling, och såsom bevis på sanningen af hvad jag sagt, tjénar den omständigheten att, oaktadt det på den tiden var lika vanligt som lagligt att förvärfva afverkningsrätten på 50 år, många sågverksegare icke brydde sig om att skaffa sig kontrakt på så lång tid, utan ansågo för sig fördelaktigare att förvärfva kortare afverkningsrättigheter. Ja, det största och äldsta sågverksbolaget i Norrland har till och med försålt eganderätten till sina af ålder egande hemman och endast behållit afverkningsrättigheter på viss tid. Nu hafva åsigterna visserligen blifvit annorlunda, bolagen söka i allmänhet konsolidera sig, och detta anses ju innebära någon säkerhet för skogens bestånd, men åsigterna kunna å andra sidan snart slå om och bolagen komma att återgå till det gamla sättet för skogsafverkningens bedrivande, så att en mera intensiv och mera planmessig afverkning — en fullständig afbrukning och förädling — blifver det slutliga målet, såsom förhållandet var i början. Hittills kan någon skogsvård icke sägas hafva ifrågakommit vid dessa bolags-skogar och utsigterna dertill för framtiden äro äfven små.

Om större bolags förvärf af jordegendomar i vissa delar af landet m. m.

(Forts.)

En talare har anfört, att dessa förvärf af stora skogsegendomar icke skulle utgöra något hinder för en fortsatt odling, emedan den odlingsbara marken huvudsakligen utgjordes af ångar och myrar, på hvilka icke någon skogsodling kunde ske. Men utom att sådant kanske kunde vara tänkbart, har erfarenheten visat, att afsöndring af sådana marker sällan sker och i allmänhet icke är till fördel för skogsegaren. Det förhållande, att jorden alltmera öfvergår i ett fåtal bolags händer och att bondeståndet allt mera försvinner, innebär således otvifvelaktigt ett upphörande af all vidare utveckling af landets uppodling i dessa skogstrakter.

En ärad talare sade vidare, att staten borde träda emellan och söka sjelf förvärfva ifrågavarande skogsegendom i Norrland. Detta skulle endast kunna vara till nytta, för så vidt nemligen staten afskilde den odlingsbara marken från skogen och uppläte sådan mark till odling, men skulle staten handla i likhet med sågverksegarne och behålla allt såsom skogsmark, vore det nästan lika onyttigt, om jorden komme i statens ego, som om den förblifver i enskildes händer.

Jag ber att få begagna tillfället att erkänna, att många af dessa sågverksbolag och sågverksfirmor hafva vårdat sig om sin jordegendom lika väl och i vissa fall bättre än de bönder, som förut egt jorden, och att i många fall arrendatorerna blifvit med patriarkalisk omvårdnad omfattade, i synnerhet vid de gamla bruken, hvilka nedlagt bruksrörelsen och helt och hållet öfvergått till att idka sågverksrörelse. Vid sådana bruk finnas gamla goda traditioner, och der är tillståndet merendels godt. Men vid de nyare bolagens egendomar är det i allmänhet så, att arrendatorerna blott hafva muntliga aftal. De sitta på hemmanet i dag och skiljas derifrån i morgon. Följden af detta osäkerhetstillstånd är, att arrendatorerna sjunka i

Om större bo- medborgerlig ställning och att både jordbruket och arrendatorerna
lags förvärf af deraf taga skada. Jag tror således, att det skulle vara till synnerligt
jordegendomar gagn, om den föreslagna utredningen skedde, äfven ur den synpunk-
i vissa delar af ten, att man erhöle en grund för ordnande af arrendeförhållandena
landet m. m. på de redan till de stora bolagen öfvergångna egendomarne.

(Forts.)

Det har blifvit anmärkt, att motionären icke antydt några praktiska förslag till frågans lösning. Jag tog mig friheten förra gången jag hade ordet att antyda åtskilliga utvägar, och jag skall nu be att få angifva ännu en, som jag tror vara af mycken praktisk betydelse. Förhållandet är nemligen, att äfven bolag tillerkänts rätt att å statens jord anlägga och ega nybyggen samt att å dylika varda antagna såsom ständiga åboar. Denna rätt har begagnats i mycket vidsträckt omfattning, och derigenom hafva ofantliga jordområden tillfallit ett fåtal stora bolag. Ehuru detta förhållande strider mot lagens både anda och mening, eger detsamma rum öfver allt. Jag anser nu, att det skulle vara till synnerlig nytta, om den förändringen härutinnan komme till stånd, att endast enskilde personer, men icke bolag, hade rätt att besitta nybyggen och varda såsom ständiga åboar derå antagna.

Såsom jag förut nämnt, är jag icke fullt nöjd med formuleringen af Andra Kammarens beslut, men på grund af den långt framskridna tiden af Riksdagen har jag icke vågat försöka formulera det annorlunda. Nu har emellertid af herr Cederberg framstälts ett ändringsförslag, hvilket jag anser innebära en väsentlig förbättring, det nemligen att orden »begränsa möjligheten» måtte utbytas mot orden »minska anledningen».

Jag ber därför att få förena mig om hans förslag samt yrka afslag på utskottets hemställan och bifall till förslaget i min reservation med den ändrade formulering, som af herr Cederberg angifvits.

Herr Widmark: En föregående talare har fullständigt ådagalagt, i hvilken hög grad skogen i Norrland dag för dag stiger i värde. Detta förhållande tyckes mig vara en ytterligare anledning att betänka nödvändigheten af att denna nationalrikedom tages i särskild omvårdnad.

Här har blifvit åtskilligt taladt om, huru mycket bättre det vore för jordbruket, om jorden odlas af eu sjelfegande befolkning, än om den innehafves af en arrendatorsklass. Jag tror dock, att det äfven kan vara till nytta för jordbruket att arrenden finnas, och säkerligen har jordens upplåtande på arrende mången gång varit till fördel, såsom utgörande ett medel för en klok och sträfsam man att förskaffa sig arbete och uppehälle genom jordbruk. Det finnes redan i vårt fädernesland hela socknar, hvilka i verkligheten egas af en enda person, hvilken arrenderar ut det mesta af sin jord. Jag har aldrig hört några klagomål öfver denna arrendatorsklass, och jag kan icke förstå,

hvarför samma slag af jordbrukare skola blifva af sämre beskaffenhet i Norrland än annorstädes.

Såsom jag förut yttrat, anser jag det vara af största vigt, att skogsbruk och jordbruk särskiljas, men de behöfvas båda bredvid hvarandra, för att stödja och hjälpa hvarandra. Skogshandteringen och skogsodlingen har behof af jordbruket vid sin sida, och detta förhållande utgör en borgen för, att sammanförandet af stora skogspossessioner icke skall hämma odlingens framsteg, i all synnerhet om det förslag om rätt att skilja jorden från skogen, som blifvit framlagdt af en komité, skulle komma att blifva lag. Då denna utväg, så vidt jag kunnat finna, är den enda möjliga, hvarigenom man kan förbättra den jordbrukande befolkningens ställning i Norrland och utveckla en själfegande jordbrukareklass, är det naturligt, att jag anser, att någon skrifvelse icke behöfver aflätas till regeringen, hvilken redan har under ompröfning lagförslag i sådan rigtning.

För öfrigt innehåller det framlagda skrifvelseförslaget en stor oegentlighet, i det att deri endast begäres uppgift om den jordbruksfastighet, som är i bolagens händer, men icke om den fastighet, som eges af enskilda. Skulle det verkligen vara någon skillnad, om de stora possessionerna vore i enskilda personers händer? Jag tror, att ett sådant förhållande skulle vara vida farligare, ty den mångsidigare behandling, som i bolag egnas förekommande frågor, leder i allmänhet till en bättre uppfattning, än som förefinnes hos enskilda. Jag anser, att en sådan oegentlighet, som den nu påpekade, icke bör förekomma i en Riksdagens skrifvelse.

Jag vidhåller mitt yrkande om bifall till utskottets förslag.

Efter detta anförande hördes rop på proposition.

Friherre Klinckowström: Då jag, liksom herr landshöfding Berg, afstår från att yrka bifall till Andra Kammarens beslut oförändradt och, liksom han, förenar mig med dem, som önska bifall till samma kammarens förslag med den lilla förändring, som af herr Cederberg föreslagits, tillåter jag mig yrka bifall till det sistnämnda förslaget.

Herr Ölander: Äfven jag anhåller att få afstå från mitt förra yrkande och förena mig med dem, som yrkat bifall till herr Cederbergs förslag.

Efter härmed slutad öfverläggning yttrade herr talmannen, att i afseende på förevarande utlåtande yrkats dels bifall till hvad utskottet hemställt, dels ock, af herr *Cederberg*, att kammaren, med afslag å utskottets hemställan, skulle biträda Andra Kammarens i ämnet fattade beslut med den ändring, att orden »begränsa möjligheten» utbyttes mot orden »minska anledningarna.»

Om större bolags förvärf af jordegendomar i vissa delar af landet m. m.

(Forts.)

Sedermera gjorde herr talmannen propositioner i enlighet med dessa yrkanden och förklarade sig finna propositionen på bifall till utskottets hemställan vara med öfvervägande ja besvarad.

Flere ledamöter begärde votering, i anledning hvaraf uppsattes, justerades och anslogs en så lydande omröstningsproposition:

Den, som bifaller, hvad Första Kammarens tillfälliga utskott hemställt i utlåtandet n:o 12, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, afslår kammaren utskottets hemställan och biträder Andra Kammarens i ämnet fattade beslut med den ändring, att orden »begränsa möjligheten» utbytas mot orden »minska anledningarna.»

Omröstningen företogs, och vid dess slut befunnos rösterna hafva utfallit sålunda:

Ja—70;

Nej—38.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets den 30 sistlidne april och den 3 innevarande maj bordlagda memorial n:o 50, i anledning af kamrarnes återremiss af utskottets utlåtande n:o 12, öfver väckta motioner om ändrad lagstiftning i fråga om skydd för hemdjur mot skada af hundkreatur, biföll kammaren hvad utskottet i detta memorial hemställt.

Vid förnyad föredragning af lagutskottets nedannämnda, den 29 och 30 sistlidne april bordlagda memorial och utlåtande:

n:o 45, i anledning af kamrarnes återremiss af utskottets i 3 punkten af dess utlåtande n:o 32 i anledning, bland annat, af Kongl. Maj:ts proposition angående förändrad lydelse i vissa delar af värnpligtslagen den 5 juni 1885 gjorda hemställan beträffande § 27 mom. 2 i nämnda lag, och

Onsdagen den 11 Maj, f. m.

33 N:o 37.

n:o 46, i anledning af väckta motioner om ändrad lydelse af 60 och 65 §§ utsökningslagen den 10 augusti 1877,

biföll kammaren hvad utskottet i berörda memorial och utlåtande hemställt.

Justerades fyra protokollsutdrag för detta sammanträde.

Kammaren åtskildes kl. 3.16 e. m.

In fidem

A. von Krusenstjerna.
